

УДК 634.11:631.53.03.581

М.В. Маматов, канд. с.-г. наук, доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
(Харків, Україна)

ПІДБІР НОВИХ І ПЕРСПЕКТИВНИХ СОРТОПІДЩЕПНИХ КОМБІНУВАНЬ ЯБЛУНІ ДЛЯ СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Розглянуто питання з підбору кращих сортопідщепних комбінувань яблуні для одержання якісних одно- і дворічних саджанців. Досліджувались сорти Ренет Смиренка і Айдаред з підщепами М9, 62-396, Д 3017, 54-118. Отримані результати виявили, що найбільший відсоток саджанців з бічними пагонами був у сорту Айдаред на підщепах Д 3017, 62-396 та Д1161.

Найвищий вихід однорічних і дворічних саджанців сорту Айдаред відмічено у нових форм підщеп селекції Артемівської ДСР, тис. шт./га: карликової Д3017 – 36,1-37,2, напівкарликової Д1161 – 35,9-37,8.

Ключові слова: підщепа, сорт, комбінування, інтенсивні сади.

Постановка проблеми. Широке впровадження у виробництво нових клонових підщеп та новітніх технологій вирощування одно- і дворічних саджанців забезпечить підвищення економічної та енергетичної ефективності і рентабельності промислового розсадництва.

Яблуня – основна плодова культура, яка має високі адаптивні властивості і вирощується у різних ґрунтово-кліматичних зонах. Використання малопродуктивних сортів, застарілих технологій і недостатньо ефективний догляд спричинили спад продуктивності садів. Покращання стану садівництва можливе за умов прискорення плодоношення з використанням високоврожайних, морозо- і посухостійких, придатних до формування сучасних крон помологічних сортів з якісними плодами [1].

Сортимент плодових насаджень оновлюється вітчизняними й інтродукованими сортами. Чільне місце на європейському ринку посідають Гала, Голден Делішес, Гранні Сміт, Джона Голд, Елетар, Фуджі й інші сорти та клони [5].

Актуальним є вивчення господарсько-біологічних особливостей сортів і клонів яблуні світової селекції з метою виділення придатних для виробництва високотоварної продукції в умовах Східного Лісостепу України.

Аналіз останніх досліджень. Основною культурою в Україні є яблуня, тому велику увагу приділяють саме її вирощуванню:

застосуванню новітніх технологій вирощування, підбору відповідних підщеп. Успіх садівництва дуже залежить від розсадництва. У розсадниках України періодично змінювалися форми й обсяги виробництва садивного матеріалу.

У світовому плодовому розсадництві мали місце дві «революції»: перша – це вирощування безвірусних саджанців, друга – сильнорослі насінневі підщепи змінилися на вегетативні: спочатку на середньорослі та напівкарликові, а тепер на карликові [3, 5].

Одним із головних якісних показників садівництва в Україні є породний і сортовий склад плодових культур. Адже від правильного співвідношення та відповідного розміщення окремих порід високоврожайних і найбільш цінних сортів залежить важливий збір і якість плодів. Таким вимогам значною мірою відповідають високопродуктивні скороплідні сорти яблуні з високоякісними плодами та їх щільні слаборослі насадження [2]. Однією з головних причин такого стану є обмежений вибір підщеп, придатних для створення інтенсивних насаджень яблуні. Тому дуже важливим є пошук та широке використання клонових підщеп, які були б добре пристосовані до конкретних умов і сумісні з вирощуваними сортами [5, 6].

Мета досліджень. Основною метою досліджень був підбір кращих сортопідщепних комбінувальних яблуні для одержання якісних кронованих одно- і дворічних саджанців.

Методика досліджень. Дослідна робота проводилася у 2013-2015 рр. у навчально-виробничому центрі «Краплинне зрошення».

Клімат Харківського регіону різко континентальний. Середньорічна сума опадів – 480-510 мм, поступово зменшується в напрямку з північної на південний схід. Висота снігового покриву становить до 25 см. Найбільш вологими місяцями в усіх районах області є червень та липень, протягом яких випадає 60-75 мм опадів. Відносно посушливі – ранньовесняний та осінній періоди.

Ґрунт дослідної ділянки – чорнозем звичайний. Вміст гумусу в орному шарі 5,2 %. рН водний – 7,1-7,4. Об'ємна маса ґрунту 1,16-1,23 г/см³. Ґрунтові води знаходяться на глибині більше 6-10 м.

Тривалість безморозного періоду 160-165 днів. Пересічна температура січня – -5,8 °С, липня – +18,8 °С, середньорічна температура повітря – +6,8 °С. Період з середньодобовими температурами понад 10 °С становить 156 днів. Стійкий сніговий покрив зберігається в середньому 90 днів. Схема садіння 1,2x0,3 м.

На дослідних ділянках висаджено по 15 облікових рослин кожної сортопідщепної комбінації з чотириразовим повторенням. Варіанти розміщено рендомізовано. Ґрунт утримували в пухкому і чистому від бур'янів стані.

Дослідження проводилися за основними методиками для вивчення сортопідщепних комбінувань яблуні: «Методика проведення польових досліджень з плодовими культурами (П.В. Кондратенко, М.О. Бублик, 1996) [4]. Якість саджанців визначали за ОСТУ 10.126-88.

У досліді вивчали вплив різних сортопідщепних комбінувань на ріст, розвиток і вихід стандартних одно- і дворічних саджанців яблуні. Досліджувались сорти Ренет Симиренка і Айдаред з підщепам М9 контроль, 62-396, Д 3017, 54-118 (контроль), М. 26, Д 1161. Отримані результати представлені в таблиці.

Якісні показники одно- і дворічних саджанців яблуні залежно від підщеп

Підщепа	Діаметр штамба, мм		Кількість рослин з бічними пагонами, %		Вихід стандартних саджанців, тис. шт./га		Діаметр штамба, мм		Кількість рослин з бічними пагонами, %		Вихід стандартних саджанців, тис. шт./га	
	одно-річки	дво-річки	одно-річки	дво-річки	одно-річки	дво-річки	одно-річки	дво-річки	одно-річки	дво-річки	одно-річки	дво-річки
	Айдаред						Ренет Симиренка					
	Карликові											
М9(к)	10,1	13,4	5,8	94,4	30,1	28,9	10,6	13,9	4,9	95,2	31,2	30,8
62-396	10,9	14,0	0	98,0	35,3	34,0	11,3	14,3	2,0	98,1	36,9	35,0
Д 3017	11,6	14,6	2,5	98,5	37,2	36,1	12,0	15,8	3,1	99,0	37,0	35,9
	Айдаред						Ренет Симиренка					
	Напівкарликові											
54-118 (к)	11,8	13,9	8,1	90,3	29,1	28,9	11,0	13,0	7,3	87,5	27,6	26,0
М 26	12,0	14,8	0	37,5	32,4	30,6	11,6	12,9	4,8	98,0	29,5	27,1
Д 1161	12,9	15,3	3,2	98,9	37,8	35,9	12,3	14,5	3,1	97,9	38,2	35,0

Сила росту таких комбінувань певною мірою залежала від біологічних особливостей їх основних компонентів та умов вирощування. За ростовими показниками виділились комбінації сортів Айдаред і Ренет Симиренка на карликових підщепах 62-396, Д 3017 і напівкарликових Д 1161 і М-26.

Найбільший відсоток саджанців з бічними пагонами дворічок був у сорту Айдаред на підщепах Д 3017, 62-396 та Д 1161. У однорічного сорту Айдаред бічні пагони на підщепах 62-396 і М 26 не утворювались.

Найвищий вихід однорічних і дворічних саджанців сорту Айдаред відмічено у нових форм підщеп селекції Артемівської ДСР, тис. шт./га: карликової Д-3017 – 36,1-37,2, напівкарликової Д 1161 – 35,9-37,8. Всі ці сортопідщепні комбінування виявилися стійкими до ураження борошнистою росою та паршею.

Висновки. За результатами досліджень карликова підщепа Д 3017 і напівкарликова Д 1161 з сортом Айдаред забезпечує формування найбільш якісних одно- і дворічних саджанців у розсаднику.

Широке впровадження у виробництво нових сортопідщепних комбінувань одно- і дворічних саджанців забезпечить підвищення економічної ефективності і рентабельності промислового розсадництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будаговский В.Н. Культура слаборослых плодовых деревьев / В.Н. Будаговский. – М.: Колос, 1978. – 297 с.

2. Інтенсивні сади яблуні / О.Д. Чиж, В.В. Фільов, О.М. Гаврилюк, С.М. Чухіль. – К.: Аграрна наука, 2011. – С. 208-211.

3. Куян В.Г. Плодівництво / В.Г. Куян. – К.: Вища шк. Голов. вид-во, 1988. – 302 с.

4. Кондратенко П.В. Методика проведення польових досліджень з плодовими культурами / П.В. Кондратенко, М.О. Бублик. – К.: Аграрна наука, 1996. – 86 с.

5. Омельченко І.К. Садівнича наука України / І.К. Омельченко, І.В. Гриник. – К.: Преса України, 2012. – 528 с.

6. Татаринов А.Н. Садоводство на клоновых подвоях / А.Н. Татаринов. – К.: Урожай, 1988. – 205 с.

*Стаття надійшла до редакції
08.12.2016*

Н.В. Маматов, канд. с.-х. наук, доцент
Харьковский национальный аграрный
университет им. В.В. Докучаева
Харьков, Украина

Подбор новых и перспективных сортоподвойных комбинаций яблони для Восточной Лесостепи Украины

Рассмотрен вопрос по подбору лучших сортоподвойных комбинаций яблони для получения качественных одно- и двухлетних саженцев.

Исследовали сорта Ренет Симиренко и Айдаред с подвоями М 9, 62-396, Д 3017, Д 1161, 54-118. Полученные результаты показали, что наибольший процент саженцев с боковыми побегами был у сорта Айдаред на подвоях Д 3017, 62-396 и Д 1161.

Наибольший выход однолетних и двухлетних саженцев сорта Айдаред отмечен у новых форм подвоев селекции Артемовской опытной станции питомниководства, тыс. шт./га: карликовая Д 3017 – 36,1-37,2, полукарликовая Д 1161 – 35,9-37,8.

Ключевые слова: подвой, сорт, комбинация, интенсивные сады.

M.V. Mamatov, candidate of agricultural sciences
Kharkiv National Agrarian University
named after V.V. Dokuchayev
Kharkov, Ukraine

**The selection of the new and perspective varieties of apple graft combinations for
the eastern Forest-Steppe in Ukraine**

The issue on the selection of the best varieties of the apple graft combinations to produce high-quality one- and two-year seedlings has been considered.

Reinette Simirenko and Aydored variety with rootstocks M 9, 62-396, D 3017, D 1161, 54-118 have been investigated.

The results obtained showed that the highest percentage of the seedlings with lateral shoots had been on graft varieties of Aydored D 3017, 62-396 and D 1161.

The highest yield of annual and biennial saplings of Aydored varieties has been noticed in the graft forms of the of Artemovskaya DDA breeding thousand piec. / Ha: dwarf D 3017 - 36,1-37,2, and half dwarf D 1161 - 35,9-37,8.

Keywords: wieding, apple, combinations, intensive orcha